

تاریخ ۱: ایران و جهان باستان

تهیه کننده: مریضه نوریان - مشهد مقدس

Tarikheman3

درس ۱۲

قبایل آریایی: متشکل از قبایل گوناگون با اشتراک در: ۱. تبار و زبان ۲. باورهای دینی

ایجاد جامعه ی شبانی و روستایی و حفظ پیوندهای قبیله ای پس از استقرار در ایران

تشکیلات قبیله ای: هر قبیله شامل چند طایفه و هر طایفه متشکل از چند خانواده بزرگ

جامعه ی آریایی بر اساس شغل و پیشه: شامل ۱. روحانیون ۲. جنگجویان ۳. کشاورزان. شبانان

وجود این گروههای سه گانه تنها نشانه: تقسیم کار و دسته بندی حرفه ای در آغاز و عدم برتری گروهی بردیگری

پس از تشکیل حکومت توسط اقوام آریاییها: فتح مناطق.

پیامد فتح مناطق: کسب ثروت توسط افراد حاکم در نتیجه افزایش منزلت آنان

پیامد تمرکز قدرت نزد افراد خاص در جامعه ی آریایی: ۱. ایجاد نابرابری اقتصادی ۲. نابرابری اجتماعی و ایجاد طبقات مختلف

دوره ماد: آغاز نابرابری اقتصادی و اجتماعی

هخامنشیان

فتوحات و تشکیلات حکومتی: افزایش نابرابری اجتماعی و اقتصادی میان گروه حاکم (دارای امتیازات ویژه اقتصادی و برخوردار از مقام و منزلت بالای اجتماعی) و مردم عادی

جامعه متشکل از دو گروه: حاکم و مردم عادی

تفاوت دو گروه حاکم و مردم عادی از نظر هرودت: تفاوت در امتیازات اقتصادی و اجتماعی چون خوراک، پوشاک، آداب معاشرت و تحصیل

طبقه حاکم: ۱. خانواده شاهی در رأس ۲. خانواده های بزرگ، ۳. فرماندهان نظامی

وظایف این دو گروه: در اختیار داشتن حکومت شهری ها، فرماندهی ارتش، مناصب حکومتی

کسب دارایی های فراوان و داشتن املاک وسیع خصوصا در مناطق متصرفه و داشتن امتیازات فراوان

قرار گرفتن گروه جنگجویان در این دوره بالاتر از سایر گروههای طبقه حاکم به علت: اهمیت فتوحات نظامی

اشکانیان

حاکم و مردم عادی

طبقه حاکم: ۱. خاندان شاهی ۲. خاندانهای قدرتمند قدیمی

وظایف طبقه حاکم: داشتن مهمترین مناصب سیاسی چون حکومت مناطق مختلف، نظامی چون فرماندهی سپاه، عضویت در مجلس

توده مردم: کشاورزان، شبانان، صاحبان حرفه های مختلف و صنعتگران و بازرگانان.

تشکیل قشر جدیدی در میان توده مردم، اسیران جنگی: وظایف آنان: خدمت در فعالیتهای کشاورزی، ساختمان سازی، معادن

شاهی، خدمات خانگی

ساسانیان

وجود دو طبقه حاکم یا فرادست (خاندان ساسانی، اشرافیت سیاسی، اشراف نظامی و روحانیون) و مردم عادی یا

فرو دست

علل گسترش نظام طبقاتی در عصر ساسانی: ۱. وجود حکومت متمرکز قدرتمند از طریق گسترش تشکیلات اداری و دیوانی و پیامد گسترش این تشکیلات دیوانی ایجاد گروه جدیدی به نام دبیران و اضافه شدن آن به گروه حاکم ۲. رسمیت یافتن دین زرتشت در نتیجه افزایش نفوذ و اختیارات موبدان

اساس نظام طبقاتی عصر ساسانی: اصالت خون و نسب و اعتقاد به برتری خون و نسب بزرگان و اشراف بر مردم عادی در نتیجه داشتن حق برخورداری از امتیازات ویژه

پیامد وجود چنین اعتقادی: عدم وجود تحرک اجتماعی یعنی ممنوع و دشوار بودن رفتن از طبقه پایین به طبقات بالای جامعه در نتیجه افزایش نابرابری اجتماعی و اقتصادی میان طبقه حاکم ساسانی و عامه مردم در نتیجه افزایش روزافزون اعضای طبقه حاکم: ایجاد مراتب و درجات متفاوت در میان آنها

شغل طبقه حاکم: مناصب مهم حکومتی و ارتش و دارای زمینهای فراوان

پرداختن اشراف زادگان به فعالیتهای جنگی یا دیوانی و ورزشهای رزمی، شکار، بزم (خوشگذرانی)

زنان طبقه حاکم: تمایز آنان در لباس و زیورآلات

طبقه مردم عادی: فعالیتهای تولیدی، خدماتی مثل کشاورزی، دامداری، پیشه وری، تجارت و... مهمترین وظیفه آنان: پرداخت مالیات

مهمترین حامیان نابرابری اجتماعی و مدافع امتیازات طبقه حاکم عصر ساسانی: روحانیون زرتشتی

علت حمایت روحانیون زرتشتی از وجود نابرابریهای اجتماعی عصر ساسانی: ۱. لزوم وجود این نابرابری برای حفظ نظم و ثبات کشور ۲. فساد جامعه در صورت وجود امکان رفتن از طبقه ای به طبقه دیگر

نتیجه نابرابریهای اجتماعی و اقتصادی عصر ساسانی: جنبش مزدک در زمان قباد.

پیامد جنبش مزدک: سست شدن پایه های نظام طبقاتی ساسانی

علت اصلاحات انوشیروان در بخش اجتماعی و اقتصادی: وجود نارضایتی طبقه مردم از این نابرابریها و قیام مزدک

پیامد اصلاحات انوشیروان در بخش اقتصادی و اجتماعی: کاهش قدرت و نفوذ اشراف و نجبای درجه اول ۲. افزایش قدرت و نفوذ اشراف و نجبای درجه دوم

خانواده

هسته اصلی جامعه آریایی نخستین: خانواده

خانواده در نخستین گروههای آریایی: گسترده، شامل پدر، مادر، فرزندان، نوادگان، برادران، خواهران، عروسان و دامادان، عموزادگان، عمه زادگان، دایی زادگان، خاله زادگان و بستگان دیگر

نقش پدر در خانواده آریایی: ۱. سلطه کامل پدر بر تمام اعضای خانواده، ۲. نقش قاضی ۳. مجری آداب و رسوم دینی و نگهبان آتش خانه

نقش مادر در خانواده آریایی: ۱. قدرتی کمتر از پدر ۲. بانوی خانه در نتیجه احترام فراوان وی در خانواده

ازدواج در خانواده کهن آریایی: ازدواج درون گروهی (یعنی درون خانوادگی مثل ازدواج دخترخاله با پسرخاله، دخترعمو و پسرعمو و...) و بستن پیمان ازدواج در خانواده تحت نظارت پدر

اقتصاد خانواده: معیشتی و مصرف دسترنج تمام افراد خانواده برای رفع نیازهای مشترک

دارایی خانواده: اختیار اموال با پدر و عدم انتقال یا تقسیم اموال بین اعضای خانواده، اختیار اموال پس از مرگ پدر با پسر ارشد به

عنوان رئیس خانواده

خانواده در عصر هخامنشی: تداوم خانواده گسترده تا دوره هخامنشی

علل محدود و کوچک شدن خانواده در عصر هخامنشی: تأثیر عوامل اقتصادی و اجتماعی

علل کوچک شدن خانواده در عصر ساسانی: گسترش شهرها و مهاجرت خانواده های روستایی به شهرها و اشتغال در پیشه های

گوناگون

نتیجه گسترش شهرها در عصر ساسانی: بدنبال مهاجرت خانواده های روستایی به شهرها، تبدیل خانواده های بزرگ به خانواده های کوچک با اموال مستقل، نیز کاهش قدرت پدر در خانواده

علل کاهش قدرت پدر در عصر ساسانی: تبدیل خانواده های گسترده به خانواده کوچک با اموال و دارایی مستقل، علاوه بر آن توسعه تشکیلات حکومتی و گسترش گروههای اجتماعی از جمله از دست رفتن قدرت قضاوت و اجرای مراسم دینی خانواده از پدر بدنبال ایجاد تشکیلات قضایی و گروه روحانیون (چون تشکیلات اداری برای رسیدگی به امر قضاوت و امور دینی ایجاد شد قدرت پدر کم شد)

زنان

اطلاعات ما درباره زنان بیشتر مربوط به زنان طبقه اشراف و مقامهای حکومتی به علت وجود مدارکی درباره آنان

تأثیر پذیری جایگاه زنان در ایران باستان: از آموزه های دین زرتشتی و فرهنگ عمومی

نگاه زرتشت به زنان: عدم تفاوت میان زن و مرد در کتاب اوستا، یکسان بودن شعار اصلی زرتشت یعنی گفتار، کردار و پندارنیک برای زن و مرد. کاهش موقعیت اجتماعی زنان در زمان ساسانی در کتاب اوستای تدوین شده توسط موبدان زرتشتی. دو خصلت زن در آیین زرتشتی: پارسایی و عفت.

زن در ایران باستان: احترام زن به عنوان مادر و کدبانوی خانه، حتی حضور زنان در فعالیتهای اقتصادی بیرون از خانه

زن در دوره هخامنشیان: کشف لوحهای گلی از تخت جمشید نشانه کار زنان در کنار مردان با حقوق یکسان، نیز کار در کارگاههای شاهی و حتی مدیریت برخی کارگاهها توسط زنان و ریاست آنان بر مردان

زنان در عصر ساسانی: اطلاعات بیشتر درباره موقعیت اجتماعی و حقوقی زنان در عصر ساسانی. حتی سلطنت برخی از زنان خاندان شاهی چون همسر یزدگرد دوم، دختران خسرو پرویز پوران و آزرمی دخت بعنوان اولین شاهان زن در حکومتهای جهان باستان. برخورداری زنان از حقوق اجتماعی و اقتصادی در عصر ساسانی بر اساس متون دینی و حقوقی دوره ساسانی و قرون نخستین اسلامی. از جمله داشتن حق مالکیت و فعالیت اقتصادی و داشتن حقوق و شراکت ایشان در اموال همسر. حتی اجازه اقامه دعوی در دادگاه برای احقاق حق خویش

جشن و سوگواری

وجود جشنهای گوناگون در طول سال.

ارتباط این جشنها با باورهای دینی و زندگی سیاسی، اجتماعی و اقتصادی مردم ایران، ویژگی برجسته جشن های باستانی: جشن های باستانی، عبادت و شکرگزاری به درگاه خداوند

مشهورترین جشنهای ایران باستان: گاهنبارها، نوروز، مهرگان، سده

جشن گاهنبار: شش جشن به شکرانه آفریده شدن عناصر اصلی خلقت در شش وقت معین از ماههای سال

جشن نوروز: از کهن ترین جشنها. ارتباط به جمشید نخستین پادشاه افسانه ای ایران. احترام ایرانیان به جشن نوروز و برگزاری آن با آداب و رسوم ویژه

علل اهمیت جشنها: شادی، تفریح و معاشرت با مردم، نیز وفاداری به پادشاه. تأثیر آن بر انسجام و اتحاد ایرانیان و تقویت هویت جمعی

اجرای مراسم سوگواری: اجرا برای مردگان با تشریفات فراوان. خواندن دعا و یادآوری نیکیهای شخص از دنیا رفته. احترام ویژه ایرانیان برای ارواح پدران و مادران حتی اجرای مراسم ویژه برای آرامش ارواح در جشنها (از جمله جشن نوروز و چیدن سفره هفت سین برای خوشنودی ارواح مردگان از پذیرایی بازماندگان)

اشتراک حکومتهای هخامنشی، اشکانی و ساسانی از نظر طبقات اجتماعی: تقسیم جامعه به دو گروه طبقه حاکم و طبقه مردم

دوران هخامنشی: قرار گرفتن گروه جنگجویان در بالاترین حد طبقه حاکم به علت اهمیت فتوحات

دوران اشکانی: افزوده شدن گروه بردگان در پایین ترین مرحله گروه مردم

دوران ساسانی: اهمیت دبیران و روحانیون در این دوران و گسترش نظام طبقاتی

مانا باشید

م.نوریان

دبیر ناحیه مشهد

تاریخ من "ناشر تخصصی جزوات آموزشی-درسی تاریخ

@Tarikheman3

@Tarikheman3